

אל: ד"ר יוסי ביילין
מאת: ד"ר יאיר הירשפלד וד"ר רון פונדק

התפתחות "הערוץ הנורבגי"
לבקשת יוסי ביילין

שלב I

דצמבר 1992 - מאי 1993

שלב זה החל בשתי פגישות קצרות שנערכו בלונדון ב-4 דצמבר 1992 בין אבו-עלא לבין ד"ר הירשפלד בנוכחות נציג אש"ף בלונדון, עפיף ספיה. מטרת הפגישות היתה להקים קשר בכדי ליצור ערוץ חשאי, ולבדוק באמצעותו את נכונות אש"ף תוניס להתקדם ולהגיע להסכם ישראלי-פלסטיני.

פגישות לונדון נערכו ביוזמתה של חנן עשראווי ובעידודו של פייצל חוסייני, מתוך הכרתם בכך שד"ר יאיר הירשפלד מעוניין לפגוש את אבו-עלא.

מייד עם תום הפגישה הראשונה, יידע ד"ר הירשפלד את ד"ר ביילין באשר לתוכנה, ומאז התייעץ איתו באופן שותף בנוגע לדרכים הנכונות להמשך פעילות הערוץ.

לאחר הקמת הקשר, פרסה ממשלת נורבגיה את חסותה על הפעילות הלוגיסטית ועל התאומים השונים הקשורים לפעילות הערוץ.

בין ינואר לבין מחצית מאי 1993 (20-22 ינואר, 11-12 פברואר, 20-21 מרץ, 30 אפריל-1 מאי, 8-9 מאי) נערכו חמש פגישות בנורבגיה בין ד"ר יאיר הירשפלד וד"ר רון פונדק לבין משלחת אש"ף שכללה שלושה אנשים: אבו-עלא (ראש המחלקה הכלכלית והאחראי מטעם אש"ף על המו"מ המולטיטרלי), ד"ר מאהר אל-כורד (יועץ כלכלי במשרדו של יאסר ערפאת), וחסן עספור (יועץ מדיני לאבו-מאזן).

הפגישות החשאיות נערכו בידיעת מעגל מצומצם ביותר בצמרת אש"ף, בראשות ערפאת. בתוך המחנה הפלסטיני לא דווחו כל פרטים אודות עצם קיום הערוץ הנורבגי או פעילותו. לפיכך הן חברי המשלחת הפלסטינית לשיחות וושינגטון והן המעגל השני של צמרת אש"ף, לא היו מודעים לפעילות בנורבגיה.

החל מתחילת המגעים היה הממשל האמריקאי בתמונה. האמריקאים נתנו עידוד

לפעילות בערוץ הנורבגי ונקטו באסטרטגיה שכל עוד אין הצלחה בערוץ החשאי, אין לערב בין הערוץ הרשמי לחשאי, ויש לאפשר לכל אחד מהערוצים לפעול בנפרד. בשלב מסויים בתחילת המגעים, הכניס אש"ף לסוד המגעים גם את הצמרת המצומצמת של הממשל המצרי.

בשיחות הראשונות בנורבגיה נבדקה האפשרות להגיע להסדר עם אש"ף על שלושה רעיונות מרכזיים:

א. העברת סמכויות באופן הדרגתי.

ב. יישום אוטונומיה ראשונה בעזה (הרעיון הועלה ביוזמת הפלסטינים תוך שהדגישו שברור להם ששר החוץ שמעון פרס תומך ברעיון ושיש לרעיון חסידים גם בקרב האופוזיציה בישראל) וביריחו (תוספת שהועלתה על ידי הפלסטינים בפגישות מאוחרות יותר).

ג. קידום שיתוף פעולה ישראלי-פלסטיני בכל תחומי החיים ובעיקר באשר לפיתוח הכלכלי.

מטרה נוספת של השיחות הראשונות היתה לבדוק ולהבהיר את ה-MOBILES AND IMMOBILES במשא ומתן, בעיקר בנוגע למעמדה של ירושלים, ניהול נושאי הבטחון בתקופת הסדר הביניים כולל האחריות על בטחון ההתנחלויות, נושאים למו"מ בשלב פתרון הקבע, המעמד המשפטי, תכולת האוטונומיה.

בכדי להשיג מטרות אילו, הוצגה כבד במפגש השני בנורבגיה טיוטת הצהרת עקרונות (DOP) שהוכנה על ידי ד"ר הירשפלד בסיועו של ד"ר פונדק. דיוני מפגש זה נסובו אודות הטיוטא שהפכה להיות בסיס ההדברות מאותה נקודה ואילך.

תוצאת הדיונים היתה שכבר בשלב מוקדם זה הציגו אנשי אש"ף נכונות לאמץ עמדות מתונות ביותר במספר תחומיים מרכזיים, והתקבלו העמדות המקובלות על ישראל באשר להסדר הביניים בתחומים העיקריים הבאים:

א. הוצאתה של ירושלים מתחום האוטונומיה, תוך שמירת זכויות תושבי העיר המזרחית להשתתף בבחירות לאוטונומיה.

ב. אחריות ישראל לנושא הבטחון הכולל בשטחים.

ג. סמכות האוטונומיה לא תחול על ההתנחלויות ועל ישראלים.

ד. זכויות החקיקה של הפלסטינים.

ה. קידום שיתוף פעולה רחב בכל תחומי החיים, תוך דגש על קידום הנושא הכלכלי וקידום שיתוף פעולה אזרחי תוך תאום עמדות במשא ומתן המולטילטרלי. נושאים אילו עוגנו בנספחים שהפכו לחלק אינטגרלי מהצהרת העקרונות.

הפגישות בנורבגיה גם סייעו לבניית אמון ותרמו להחלטיות של הצמרת הפלסטינית להמשיך במו"מ עם ישראל. בשלב זה גם גברה המעורבות של שר החוץ הנורבגי וסגנו בפעילות הערוץ והשניים נרתמו למשימות ריכוך של

העמדות הפלסטיניות.

כתוצאה מהפעילות בערוץ הנורבגי החליטו ערפאת באפריל לכפות את דעתו ולהורות על המשלחת הפלסטינית לחזור לשולחן המו"מ בווינגטון על אף שמרבית חברי המשלחת לחצו שלא להגיע לסבב בווינגטון. במאי, כשהשיחות בווינגטון עלו שוב על שירטון ופייצל חוסייני שב במהלכן להתייעצויות בתוניס, נערכה לבקשת האמריקאים פעילות אינטנסיבית באמצעות הערוץ הנורבגי שגרמה להחזרתו של חוסייני לשולחן הדיונים. גם חזרת הפלסטינים לסבב השיחות בווינגטון במאי-יוני [?] היתה פועל יוצא של המשך הפעילות בערוץ הנורבגי.

כמו כן שימש הערוץ הנורבגי כמתאם ומכוון בין עמדות הפלסטינים והישראלים בקבוצות העבודה בערוץ המולטילטרלי שעד אז לא הצליחו כמעט להניב פירות. הדבר בא לידי ביטוי בעיקר לקראת הכינוס ברומא של הקבוצה לשיתוף פעולה כלכלי, ובמהלך כינוסה באוסלו של הקבוצה לענייני פליטים. כתוצאה מהסכמות שנעשו בערוץ הנורבגי הסכימו הפלסטינים לוותר על הכללת אנשי אש"ף/מ"פ בקבוצות העבודה. ניתן גם לקבוע באופן חד-משמעי שההצלחה "המפתיעה" של הקבוצה הכלכלית ברומא, ומניעת פיצוץ הישיבה בנושא פליטים באוסלו וההסכמות אליהן הגיעו שם הצדדים, הינם פועל יוצא ישיר של העבודה המשותפת של הצד הישראלי והפלסטיני בערוץ הנורבגי. לקראת מחצית מאי 1993 נראה היה ששלב הבדיקה ההדדית הסתיים בהצלחה.

שלב II

מאי 1993-יוני 1993

בשלב זה התקבלה החלטה בקרב ההנהגה בישראל לשקול ברצינות את הפיכת הערוץ הנורבגי לערוץ של משא ומתן ממשי בין ישראל לבין ההנהגת אש"ף. לפיכך הוחלט לשלב נציגים רשמיים ישראלים בכדי להתרשם בצורה בלתי אמצעית מפעילות הערוץ ומההבנות אליהן הגיעו הצדדים. לפגישה שנערכה באוסלו בין 21-22 מאי 1993 הצטרף מנכ"ל משה"ח אורי סביר, ולפגישה הבאה שהתקיימה ב-14 יוני 1993 הצטרף גם עו"ד יואל זינגר. הובהר לפלסטינים שבשלב זה השניים לא באו לנהל מו"מ, אלא להתרשם, להבין בדיוק מה הפתרון המוצע על ידי הפלסטינים לתקופת הביניים, ולהבהיר מה אינו מקובל לחלוטין על ידי ישראל בדרישות הפלסטיניות שהוצגו בטיוטת הצהרת העקרונות שגובשה במסלול הנורבגי. במהלך הפגישות לובנו מכלול הנושאים שבהצהרת העקרונות והוצבו לפלסטינים שורת שאלות עליהן השיבו בפגישה שנערכה בין 25-28 יוני 1993.

שלב III

יולי 1993-אוגוסט 1993

שלב זה הוקדש לניהול משא ומתן בין נציגי ישראל לבין נציגי אש"ף על מיוטת הצהרת העקרונות. המשלחת הישראלית כללה את אורי סביר, יואל זינגר, הירשיאיר פלד, ורון פונדק, ואילו במשלחת אש"ף החליף מוחמד אבו-קוש את מאהר אל-כורדז. מטרת המשא ומתן היתה להגיע להצהרת עקרונות ישראלית פלסטינית המבוססת על הטיוטא שנוסחה בשלבים המוקדמים של הערוך הנורבגי. החל משלב זה הפך יואל זינגר לדמות הדומיננטית בגיבוש וניסוח הצהרת העקרונות, ואילו אורי סביר היה אחראי על הניהול בפועל וניווטו של המשא ומתן.

הפגישה הראשונה בשלב זה נערכה בין 5-6 יולי, ובמהלכה גובשה טיוטא מורחבת ומתוקנת של הצהרת עקרונות בה נותרו מספר נקודות מחלוקת. בפגישה השניה (10-12 יולי) הציגו הפלסטינים עמדה קיצונית בצורה חריפה כתוצאה אשר נבעה מהעובדה שמעגל שותפי הסוד באש"ף הוגדל במעט ומעורבותו הישירה של ערפאת התהדקה. בנקודה זאת עלה חשש שהערוך עלול לעלות על שרטון. למרות הקשיים העמיק אורי סביר את האוירה החיובית שנוצרה כבר בשלבים המוקדמים של המגעים, והוציא בכך את השיחות ממשבר עמוק. במקביל הפכה המעורבות הנורבגית לפעילה יותר. במסגרת זאת נפגש שה"ח הנורבגי עם ערפאת בתוניס, ושליחים נורבגים העבירו מסרים בין תוניס לירושלים.

הפגישה השלישית (25-26 יולי) הוקדשה לנסיון לסגור פערים, ובמהלכה נערך מו"מ אינטנסיבי על בסיס הטיוטא המתוקנת והתוספות הממותנות שהוכנסו על ידי אש"ף.

ב-6 אוגוסט התקיים מפגש מיוחד בפאריס במהלכו הציגו הפלסטינים מיוטת הצהרת עקרונות שבה מיתנו את עמדותיהם וצימצמו שוב את הפער באופן ניכר. כמו כן הוסרו מספר בעיות יסוד נוספות הקשורות ליישום תוכנית "עזה ויריחו תחילה".

במהלך הפגישה שנערכה בנורבגיה בין 14-15 אוגוסט, הצטמצמו המרחק והפערים בין הצדדים כמעט לחלוטין ונראה היה שישנה הסכמה סופית על נוסח הצהרת עקרונות. אולם ברגע האחרון שוב הקצינו הפלסטינים את עמדתם והעמיקו מחדש את הפער בין שני הצדדים. קיימת אפשרות שעשו זאת בכדי להבטיח פגישה בינם לבין שר החוץ שמעון פרס שאמור היה לבקר מספר ימים אחר כך בנורבגיה.

בימים הבאים העריכו שני הצדדים מחדש את עמדותיהם האחרונות וצעדו זה

לקראת האחר. שר החוץ הנורבגי תוך באמצעות הטלפון בין הצדדים באשר לסעיפים שנתרו פתוחים, וב-17 אוגוסט התגבשה נוסחה כמעט סופית של הצהרת העקרונות.

שתי המשלחות התכנסו באוסלו ב-18 אוגוסט וליבנו את הפרטים האחרונים שנתרו פתוחים. ב-19 אוגוסט 1993 נחתמה בראשי תיבות הצהרת העקרונות על ידי שני הצדדים כששר החוץ הנורבגי משמש כעד, ושר החוץ הישראלי נוכח בטכס. הצדדים הסכימו ששר החוץ הנורבגי ושר החוץ הישראלי יצאו לארה"ב ויציגו בפני האמריקאים את הצהרת העקרונות המוסכמת.